

СТАН ЗЛОЧИННОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ КОНТРАБАНДОЮ НАРКОТИКІВ

Суспільна небезпека злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів пов'язана із надзвичайно шкідливим впливом наркотичних речовин на здоров'я людини, на її морально-психологічний стан. Згідно відомостей офіційного сайту Верховного Суду кожна сьома засуджена особа вчинила злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (статті 305–327 КК України). Зважаючи на те, що значна частина наркотичних засобів, які перебувають у незаконному обігу, прибуває в Україну з-за кордону, слід вивчати кримінологічну характеристику діянь, пов'язаних із контрабандою наркотиків. Відтак, наукові дослідження, ефективна робота органів внутрішніх справ, прокуратури, адвокатури та інших суб'єктів запобігання злочинності покликані сприяти покращенню ситуації з розповсюдженням наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів в Україні.

Проблематика запобігання злочинам у сфері обігу наркотиків досліджена у роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: В.С. Батиргарєєвої, В.В. Голіни, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.Г. Колба, А.Г. Кулика, В.І. Шакуна та ін.

Вчені вказують на те, що без наявності відомостей про стан, структуру, динаміку злочинів у сфері обігу наркотиків, їх місце у структурі всієї злочинності неможливо розробити відповідні заходи їх запобігання. Ефективній реалізації завдань з удосконалення чинних та розроблення нових заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів сприяє дослідження їх кримінологічної характеристики.

Складовими елементами кримінологічної характеристики є, зокрема, рівень, структура, динаміка окремих видів злочинів, які можна визначити на основі статистичних даних, які, на сьогодні формують органи прокуратури, Національної поліції, НАЗК, Міністерства юстиції України тощо.

Згідно відомостей, розміщених на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора у 2016 році зареєстровано 23029 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення, у 2017 році кількість таких правопорушень становила 29010, у 2018р. – 27007, у 2019р. – 28774, а у 2020 році зафіксовано 28204 кримінальних правопорушення. У 2016 році зареєстровано 309 кримінальних правопорушень, передбачених статтею 305 КК України (Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів), у 2017 році – 251, у 2018 році – 212, у 2019 році – 330, у 2020 році – 234 вказаних кримінальних правопорушень.

Питома вага цих кримінальних правопорушень серед усіх злочинів, пов'язаних із обігом наркотиків, протягом 2016-2020 років була такою: 2016р. – 1,3%, 2017р. – 0,86%, 2018р. – 0,78%, 2019р. – 1,1%, 2020р. 0,83%.

Коефіцієнт інтенсивності злочинів, передбачених ст. 305 КК України, у 2020 році, з урахуванням середньорічної кількості населення України, становив 0,54 на 100 тис.

населення, у 2019 році - 0,77 на 100 тис., у 2018 році 0,49 на 100 тис. населення, у 2017 році – 0,58, а у 2016 році 0,72 на 100 тис. населення.

Аналіз динаміки кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою наркотиків, здійснений на основі базисного показника динаміки та статистичних даних Офісу Генерального прокурора, за період 2016-2020 років викладений в рисунку 1.

Рис. 1 Динаміка кримінальних правопорушень, передбачених ст. 305 КК України

Показники динаміки	Роки					В серед.
	2016	2017	2018	2019	2020	
<i>Загальна кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 305 КК України</i>	309	251	212	330	234	267,2
<i>Коефіцієнт зростання (зниження) до 2016р.</i>		0,81	0,69	1,1	0,76	
<i>Коефіцієнт зростання (зниження) до попереднього року</i>		0,81	0,85	1,6	0,71	
<i>Темп росту (зниж.) до 2016р. %</i>		81,0	69	110	76	
<i>Темп росту (зниж.) до попереднього року %</i>		81	85	160	71	
<i>Темп приросту (зменшення) до 2016р. %</i>		-18,8	-31,4	6,8	-24,3	
<i>Темп приросту (зменшення) до попереднього року %</i>		-18,8	-15,5	55,7	-29,1	

Узагальнюючи вищевикладене слід сказати, що за період 2016-2020 років відбулось незначне коливання кількості кримінальних правопорушень, передбачених ст. 305 КК України, і найбільша їх кількість зареєстрована у 2016 та 2019 роках, що також вплинуло на збільшення питомої ваги згаданих злочинів у структурі злочинності, пов'язаної із обігом наркотиків. Окрім того, для оцінки стану злочинності та злочинів, пов'язаних із контрабандою наркотиків та фальсифікованих лікарських засобів також необхідно враховувати і коефіцієнт латентної злочинності. Аналіз показників динаміки кримінальних правопорушень, передбачених ст. 305 КК України, дозволяє зробити висновок про сталість тенденцій цього виду злочинності незважаючи на численні запроваджені заходи запобігання та протидії контрабанді наркотиків, такі як адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу, боротьба із корупцією в митних органах, удосконалення порядку транзиту через територію України тощо. Слід додати, що на стан кримінальних правопорушень, пов'язаних із контрабандою наркотиків, у досліджуваному періоді, негативно вплинули часті реорганізації митних органів, зміна їх підпорядкування, стратегії діяльності, що, у свою чергу сприяло зміні, а подекуди, і відсутності цілеспрямованої діяльності у сфері якості митного контролю та запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.